

Onesnažene jame

Borivoj Ladišić

Problematika onesnaženosti jam na območju dolenskega krasa je jamarjem JKNM poznana že vrsto let. Izvedli smo dva večja popisa onesnaženih jam (Hudoklin, 1987; Hudoklin, 2002) ter v različnih obdobjih organizirali številne čistilne akcije in akcije osveščanja prebivalstva. Ob zadnjem popisu leta 2001 (Hudoklin, 2002) smo ob finančni pomoči MO Novo mesto evidentirali 50 onesnaženih jam, kar predstavlja 35 % vseh jam na območju občine. V obdobju do leta 2007 smo očistili 10 objektov, kar je bilo predstavljeno v prejšnjih številkah Dolenjskega krasa (Bučar, 2002; Gašperič, 2002; Tomšič, 2007). Tudi v zadnjem petletnem obdobju, od leta 2008 do 2011, smo očistili 5 objektov.

Očiščene jame

Žibrščica je ponikalnica na Dobrniškem polju. Vanjo se stekajo tudi poplavne vode, ki se po deževju pojavijo v suhih dolinah pod Knežjo vasjo in Železnim. Visoka voda odteka po 6,2 km dolgi regulirani strugi, ob kateri je več požiralnikov, do končnih ponorov pri Mišnici. Edini stalni izvir je v Stranjah. Voda v izviru Žibrščice priteka iz 2 m široke in prek 3 m globoke izvirske kotanje. Nekdaj je bil pomemben lokalni vodni vir urejen kot zajemališče, perišče in napajališče. Po letu 1958 je bilo zabeleženo usihanje vode, po izgradnji vodnjakov pa je bil postopno opuščen in zasut s smetmi. Krajevna skupnost Dobrnič je ob pomoči tamkajšnjih članov našega kluba izvir leta 2008 očistila in uredila. Izvirna luknja, ki naj bi po spominu domačinov pripeljala do podzemnega toka, pa je ostala zatrpna z ilovico. Septembra 2009 so jamarji organizirali kopanje v z ilovico zasut izvir ter v globini 5 m prišli do vode in stranskega vodnega rova.

Vodnjak v Novem mestu. Na prošnjo lastnika objekta in ob posredovanju Zavoda za varstvo kulturne dediščine Slovenije, Območne enote v Novem mestu, smo septembra 2009 očistili vodnjak, iz katerega smo potegnili več kot kubični meter različnih odpadkov. Ob čiščenju smo ugotovili, da ta nima stika s podtalnico, temveč da gre za obzidano šterno. Sodelovalo je 5 članov JKNM.

Pogled v onesnaženi vodnjak. FOTO BORIVOJ LADIŠIĆ

Čiščenje jame Grč vrh 3. Ker je problematika črnih odlagališč v jamah še vedno pereč problem, smo se odločili, da podpremo vseslovensko akcijo Očistimo Slovenijo v enem dnevu in skušamo očistiti vsaj eno jamo. S tem smo želeli širši javnosti sporočiti, da so jame naša naravna dediščina, ki jo je vredno ohraniti in ne uporabljati kot smetišča. Za čiščenje smo izbrali jamo Grč vrh 3, ki je bila zapolnjena s smetmi do vrha. Za pomoč oziroma donatorstvo smo zaprosili občino Mirna Peč, ki je naš predlog podprla. Po šestih urah dela smo takrat prenehali tam nekje na smeteh iz leta 1980, kar je bilo mogoče razbrati iz odvržene registrske tablice, predvidevali smo, da jih je vsaj še dvakrat toliko. Jamo smo poglobili za 3,5 m in je tako dobila vse razsežnosti velikega brezna. Izkopali in iznesli smo prek 20 m³ raznoraznih smeti, od tega je bilo prek 20 vreč (po 80 litrov) samo ostankov raznih kadavrov, našli smo prek 20 glav domačih živali, v jamo je bilo odvrženih tudi večje število štedilnikov, hladilnikov, delov avtomobilov, štiri vreče smo napolnili tudi z nevarnimi odpadki. Na akciji je sodelovalo 25 udeležencev.

Grč vrh 3 v letu 2011. Ob finančni pomoči občine Mirna Peč smo nadaljevali s čiščenjem jame Grč vrh 3 ter jo očistili do konca. Prišli smo do globine 7 m, kjer smo ob steni opazili nadaljevanje. Kmalu je bila jama raziskana do globine 21 m. Iz jame smo odstranili skoraj 10 m³ odpadkov. Sodelovalo je 16 jamarjev in nekaj domačinov.

Čiščenje jame z delovnim imenom Grč vrh 2. Jama leži le nekaj deset metrov stran od jame Grč vrh 3. Istočasno s čiščenjem zadnje smo očistili tudi to jamo. Odstranili smo približno 2 m³ smeti. Nekaj metrov pod vhodom zapira nadaljevanje podor.

Hudičeva jama pri Drganjih selih.

Jama leži na gozdnatih obronkih Ljubna. Prvič je bila izmerjena leta 1974, ko so ji namerili 11 m globine. Do jame je bila speljana gozdna cesta in takoj je postala idealna točka za odlaganje vsakovrstnih odpadkov. Leta 2009 je bila praktično popolnoma zasuta z odpadki. Čiščenja se je takrat z gradbeno mehanizacijo lotila občina Straža in iz vhodnega dela jame odstranila veliko količino odpadkov. Žal so v dveh letih nevestni krajanji ponovno napeljali nove, predvsem gradbene odpadke.

Odločili smo se, da bomo iz Hudičeve jame odstranili novo navožene odpadke in očistili spodnji del jame, ki ga pri prvem čiščenju mehanizacija ni dosegla. Čiščenja se je lotilo 9 jamarjev, z odpadki smo napolnili zabojnik, a vseh nismo uspeli odstraniti in bo treba s čiščenjem nadaljevati.

Čiščenje Hudičeve jame. FOTO MIHAEL RUKŠE

Novo onesnažene jame

Pri raziskovanju na širšem območju Dolenjske smo v zadnjem petletnem obdobju ugotovili onesnaženja v 13-tih na novo registriranih jamah.

kat. št.	ime jame	naselje	datum raziskave	opis onesn.	evidentiral
9461	Brezno 1 pri Medvedovi luži	Straža	9.11.2008	mrhovina	Borivoj Ladišič
9620	Smrdeča štirna	Zajčji Vrh	19.4.2009	smeti	Srečko Vidic
9609	Dvojno brezno pri Jugorju	Jugorje	10.1.2009	smeti	Uroš Mervič
9612	Šikara	Marindol	30.1.2009	odpadki	Borivoj Ladišič
9751	Brezno nad Jugorjem	Jugorje	18.6.2009	vaško smetišče	Jernej Tramte
9990	Brezno pri Malem Slatniku	Mali Slatnik	8.3.2010	odpadki, mrhovina	Srečko Vidic
10138	Dvojček pri Mačkovcu	Mačkovec	25.7.2010	odpadki	Borivoj Ladišič
10328	Poka pri Furmanski koči	Straža	30.1.2011	mrhovina, odpadki	Borivoj Ladišič
10332	Tičenca	Repče	23.4.2011	odpadki	Borivoj Ladišič
10340	Malensko brezno	Hinje	29.5.2011	mrhovina	Borivoj Ladišič
10330	Črnodolska jama	Hinje	29.5.2011	odpadki	Borivoj Ladišič
-	Grecljevka	Prevole	9.10.2011	mrhovina	Borivoj Ladišič
-	Gmajnska jama 1	Dobrníč	26.11.2011	mrhovina, odpadki	Borivoj Ladišič
-	Požiralnik v Mišnicah	Dobrníč	3.12.2011	odpadki	Borivoj Ladišič

Projekt opazovanja stanja jam

Spomladi leta 2011 sta Služba za varstvo jam in Kataster jam, ki delujeta v okviru Jamarske zveze Slovenije, vpeljala nov formular – H zapisnik, namenjen poročanju o onesnaženosti jam. Da bi tovrstno dejavnost čim bolj promovirali, so se odločili, da projekt tudi finančno podprejo. Nagrajeni so bili vsi pravilno izpolnjeni H zapisniki, pri katerih datum obiska ni bil starejši od dveh let. Prav tako je bilo treba preveriti lege, spremembe opisati v B zapisniku ter dodati fotografijo vhoda in odpadkov. V tem obdobju sem v kataster oddal 72 H zapisnikov, od katerih jih je bilo v okviru projekta upoštevanih 43, ob čemer je bilo izdelanih tudi 43 foto zapisov, 25 topografskih prilog ter 14 B zapisnikov s popravki lege jam. Na moj predlog je bilo upoštevano tudi opisovanje onesnaženosti jame v primeru na novo registriranih jam, pri čemer mora biti izpolnjen celoten A zapisnik in izdelan načrt. Onesnaženje je bilo opisano v 7-ih na novo odkritih jamah.

LITERATURA

- Bučar, Z., 2002. Čiščenje Shornice. Dolenjski kras 4; 80–81. Novo mesto.
 Gašperič, A., 2002. Čiščenje Pristavske jame. Dolenjski kras 4; 77–79. Novo mesto.
 Habe, F., 1982. Onesnaževanje jam dolenskega krasa. Dolenjski kras 1: 38–41. Novo mesto.
 Hudoklin, A., 1987. Onesnažene jame v občinah Novo mesto in Trebnje. Dolenjski kras 2: 23–30. Novo mesto.
 Hudoklin, A., 2002. Onesnaženost kraških jam v Mestni občini Novo mesto Dolenjski kras 4: 69–76. Novo mesto.
 Tomšič, J., 2007. Čiščenje onesnaženih jam. Dolenjski kras 5: 22–25. Novo mesto.